

УДК 378.016:004.738.5

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7\(53\)-423-435](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7(53)-423-435)

Калюжна Людмила Борисівна викладач кафедри теорії та практики перекладу навчально-наукового інституту іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, тел.: (0472) 37-13-25

Петрова Оксана Борисівна старший викладач кафедри сучасних практик викладання англійської мови навчально-наукового інституту іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, тел.: (0472) 36-12-23,

Рудакова Людмила Пилипівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сучасних практик викладання англійської мови навчально-наукового інституту іноземних мов, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, тел.: (0472) 36-03-22, <https://orcid.org/0009-0003-7018-2209>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. За сучасних умов цифровізації освіти штучний інтелект поступово інтегрується в усі ступені й етапи освітнього процесу, включаючи оцінювання результатів навчання іноземної мови. Особливо актуального значення набуває вивчення потенціалу штучного інтелекту в оцінюванні сформованих мовленнєвих навичок і вмінь. Використання інструментів на кшталт *ChatGPT* дозволяє не лише перевіряти знання, а й формувати відповідні мовленнєві навички і вміння як організацію персоніфікованих навчальних траєкторій. Метою статті є дослідження можливостей використання штучного інтелекту, зокрема моделі *ChatGPT* як інструменту оцінювання сформованості мовленнєвих навичок і вмінь іноземної мови, наразі англійської, аналіз переваг і недоліків такого підходу, а також виявлення його місця у формувальному оцінюванні досягнутих результатів. Методологічну основу дослідження становить аналіз наукових джерел, порівняльно-аналітичний метод, контент-аналіз інтерфейсу *ChatGPT*, а також емпіричне моделювання взаємодії користувача зі штучним інтелектом. У якості матеріалів дослідження використано приклади типових запитів до *ChatGPT* з тем граматики, есе (як прикладу монологічного мовлення), діалогів, що відображають мовленнєву практику здобувачів освіти. У статті систематизовано наукові підходи до використання ШІ в мовній освіті. Проаналізовано переваги і недоліки інструменту. До сильних сторін віднесено: симультанний, тобто миттєвий

зворотний зв'язок, індивідуальний характер, об'єктивність і підвищення мотивації тих, хто вивчає іноземну мову. До ризиків – обмеження у розумінні контексту, можливі помилки, ілюзія прогресу. Для підтвердження було розроблено серію скріншотів із взаємодії з *ChatGPT*, які ілюструють його здатність до гнучкої адаптації та глибокого аналізу мовного і мовленнєвого матеріалу. Визначено типові запити до *ChatGPT* та охарактеризовано його функціональність у трьох категоріях: 1) перевірка й виправлення граматичних помилок із поясненням; 2) аналіз письмових робіт з виставленням оцінки і рекомендаціями; 3) створення, конструювання і тренування діалогів з фідбеком щодо кожної репліки. Результати можуть бути використані викладачами іноземної мови у закладах освіти для організації контролю результатів навчання, створення змішаних моделей оцінювання, поєднання автоматизованих і традиційних форм контролю. Вони також відкривають перспективи для впровадження персоніфікованих траєкторій навчання, де *ChatGPT* виступає в ролі постійного асистента.

Ключові слова: контроль, оцінювання, мовленнєві навички, мовна освіта, чат-бот, перевірка знань, засоби штучного інтелекту.

Kaliuzhna Liudmyla Borysivna Lecturer, Department of Theory and Practice of Translation, Educational-Scientific Institute of Foreign Languages, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, tel.: (0472) 37-13-25,

Petrova Oksana Borysivna Senior Lecturer, Department of Modern English Teaching Practices, Educational-Scientific Institute of Foreign Languages, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, tel.: (0472) 36-12-23,

Rudakova Liudmyla Pylypivna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Modern English Teaching Practices, Educational-Scientific Institute of Foreign Languages, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, tel.: (0472) 36-03-22, <https://orcid.org/0009-0003-7018-2209>

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A TOOL FOR EVALUATING THE RESULTS OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING

As education becomes more and more digitalized, artificial intelligence is being gradually integrated into all stages of the educational process, including the assessment of learning outcomes. The study of the potential of AI in the assessment of language skills is particularly relevant since the use of tools such as ChatGPT allows not only to test knowledge, but also to form learning skills. The aim of the article is to study the possibilities of using artificial intelligence, in particular the ChatGPT model, as a tool for assessing foreign language skills (using the example of English), as well as to analyze the advantages and limitations of this approach, and to identify its place in

formative assessment. The methodological basis of the study is the analysis of scientific sources, the comparative-analytical method, the content analysis of the ChatGPT interface, and the empirical modeling of user interaction with artificial intelligence. Examples of typical requests to ChatGPT on topics of grammar, essay writing, and dialogues that reflect learners' language practice were used as research materials. The article systematizes scientific approaches to the use of AI in language education, and comprehensively systematizes the main advantages and limitations. A table with the advantages and limitations of the tool was formed, where the strengths include: instant feedback, personalization, objectivity and student motivation. The risks include limitations in understanding the context, possible errors, and the illusion of progress. To confirm this, a series of screenshots of interaction with ChatGPT was developed, illustrating its ability to flexibly adapt and deeply analyze language material. Typical requests to ChatGPT were identified, and its functionality was characterized with reference to three categories: 1) checking grammatical errors with an explanation provided; 2) analysis of written work with grading and recommendations; 3) training dialogues with feedback on each replica. The results can be utilized by foreign language teachers in educational institutions to develop blended assessment models that integrate automated and traditional methods. They also open up prospects for the implementation of personalized learning trajectories, where ChatGPT acts as a permanent assistant.

Keywords: assessment, tests, language education, speaking skills, language tools, adaptive learning, chatbot, knowledge testing, artificial intelligence tools.

Постановка проблеми. Кількість людей, які вивчають іноземні мови, продовжує зростати, зокрема на тлі глобалізації й розширення міжкультурних зв'язків. Станом на кінець 2022 року, англійська мова визнана безперечним лідером у світі, її вивчають близько 1,5 мільярди осіб у 116 країнах, зокрема в таких галузях, як авіація, ІТ технології та наука. Французька мова, зі 120 мільйонами учнів, є офіційною мовою 29 країн і займає другу позицію серед найпоширеніших мов світу [1]. Китайською мовою, зокрема діалектом мандарин, користуються більше одного мільярда людей, що робить цю мову найуживанішою і вона стає дедалі важливішою на тлі зростання економічної могутності Китаю. Іспанська мова, яка займає четверту позицію, вивчається 18 мільйонами осіб, а німецька, з 15 мільйонами тих, хто її вивчає, залишається важливою мовою для бізнесу особливо в Європі. Японська та італійська мови, хоча й мають меншу кількість учнів – 4 і 2 мільйони відповідно – продовжують набирати популярності завдяки культурним та економічним зв'язкам своїх країн [1]. Отже, зазначене вище, створює потребу в ефективних методах навчання й оцінювання знань, навичок і вмінь студентів, які вивчають іноземні мови. Використання штучного інтелекту (далі – ШІ) в організації контролю надасть змогу не лише автоматизувати процес, але й забезпечити індивідуальний підхід, враховуючи рівень знань кожного здобувача освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна освітня спільнота розглядає ІІІ не лише як технічний інструмент, а й як фактор системних трансформацій у викладанні мов, здатний підтримувати як традиційні, так і інноваційні педагогічні підходи. Так, у працях А. Брутмана, Т. Наумчук [2], О. Зубенко [3], О. Задорожної, В. Сулим [4], Н. Михайлової [5] досліджується концептуальний потенціал ІІІ в організації освітнього процесу з навчання іноземних мов. Автори наголошують, що ІІІ створює нові умови для адаптивного, персоніфікованого та інтерактивного навчання, в якому студент взаємодіє з цифровим агентом, а не лише з лінійною системою завдань.

Практичні аспекти застосування ІІІ в закладах вищої освіти розглядаються у статтях Р. Калька, Г. Декусара, К. Лагун [6] і К. Гейченко та О. Цупікової [7]. Ці роботи засвідчують ефективність ІІІ у підготовці студентів різних спеціальностей, зокрема тих, для кого англійська мова є обов'язковим, але не основним компонентом освітньої програми. Завдяки використанню чат-ботів, автоматичних оцінювачів і генераторів освітніх матеріалів, студенти можуть ефективно засвоювати базові мовні й мовленнєві конструкції, а викладачі – зосередитися на творчих і комунікативних аспектах курсу.

Важливою є роль ІІІ в системі формувального оцінювання. Статті А. Давидюка, О. Марусич, О. Дерняєвої [8] та О. Шум [9] досліджують можливості *ChatGPT* та подібних моделей у наданні зворотного зв'язку щодо письмових робіт, граматичних завдань, а також у проведенні самостійної перевірки знань. Ці інструменти дозволяють не лише фіксувати помилки, а й пояснювати їх причини, імітуючи педагогічне коментування. Утім, дослідники наголошують, що повна довіра до ІІІ є хибною стратегією: його оцінки потребують фільтрації через педагогічну експертизу, адже можливі як алгоритмічні помилки, так і упереджені висновки.

Цікавими є також дослідження К. Савченко і Т. Головатенко [10, с. 124–136], присвячені застосуванню ІІІ у початковій школі. Автори підкреслюють значення ІІІ як помічника вчителя на етапі підготовки до уроків англійської мови: генерація індивідуалізованих завдань, автоматичне створення текстів, роздавального матеріалу, вправ і навіть креативних ігор. У роботі О. Нефедченко, Т. Алексахіної, Т. Плохути [11] простежується більш широкий контекст: автори аналізують тренди цифрової дидактики та роль штучного інтелекту в розвитку евристичного навчання. Йдеться про формування нової педагогічної культури, яка передбачає критичне використання цифрових інструментів, розвиток цифрової грамотності й формування вміння учнів інтерпретувати, а не просто повторювати інформацію, створену машиною. У цьому контексті важливо навести працю Л. Морської [12, с. 211–213], яка ще до появи ІІІ систематизувала можливості ІКТ у викладанні іноземної мови.

Таким чином, аналіз сучасної наукової літератури свідчить про інтенсивне впровадження ІІІ в мовну освіту як на рівні методичної розробки, так і на рівні практичної реалізації в аудиторії. Проте залишаються недостатньо вивченими

питання валідності, об'єктивності та педагогічної доцільності автоматизованого оцінювання результатів навчання за допомогою ШІ. Зокрема, бракує емпіричних даних щодо того, наскільки точно моделі типу *ChatGPT* відтворюють оцінні судження викладачів, як вони впливають на мотивацію студентів, а також чи здатні підтримувати критеріально обґрунтовану систему зворотного зв'язку. Саме цю прогалину й прагне заповнити поточне дослідження, зосереджене на аналізі потенціалу ШІ в оцінюванні результатів навчання іноземної мови у закладах освіти.

Метою наукової статті є дослідження можливостей застосування технологій штучного інтелекту, зокрема моделі *ChatGPT*, для формувального й підсумкового оцінювання мовленнєвих навичок і вмінь студентів у процесі вивчення іноземної мови у закладах освіти, а також виявлення переваг, обмежень і педагогічної доцільності такої практики. У статті увага приділяється емпіричним прикладам взаємодії студентів із ШІ, класифікації типів оцінювання, видам мовленнєвих навичок і вмінь, які може аналізувати *ChatGPT* (граматичні й лексичні мовленнєві навички, мовленнєві вміння в усному й писемному мовленні).

Виклад основного матеріалу. У кінці 20 сторіччя активізація процесів глобалізації та комп'ютеризації викликала значні зміни в суспільстві, зокрема у використанні цифрових технологій у різних сферах життя. ШІ, презентований на Дартмутській конференції 1956 року як інструмент імітації людського мислення, став важливою частиною не лише наукових досліджень [13, с. 152], а й філософії можливостей розвитку обчислювальної техніки [4]. Як результат, через майже сімдесят років ШІ істотно інтегрував у всі галузі народного господарства, включаючи медицину і освіту, зробивши значні кроки у машинному навчанні та робототехніці.

У закладах освіти ШІ використовується для адаптивного навчання, коли матеріал та завдання підлаштовуються під індивідуальні потреби студентів. Такі інтелектуальні навчальні системи здатні надавати негайний зворотний зв'язок і рекомендації, що допомагає швидше закривати прогалини у знаннях. Важливим напрямом є автоматизація оцінювання: ШІ може частково взяти на себе рутинні перевірки робіт, виявляючи помилки та коментуючи відповіді студентів. Це зменшує навантаження на викладачів і підвищує об'єктивність оцінок, особливо під час оцінюванні великої кількості письмових робіт [2; 3].

Зокрема, у процесі навчання іноземної мови ШІ відкриває нові підходи до діагностики помилок й вдосконалення мовленнєвих навичок і вмінь. Завдяки здатності аналізувати тексти, виправляти помилки, генерувати мовленнєві зразки та надавати зворотний зв'язок сучасні мовні моделі, такі як *ChatGPT*, демонструють високу ефективність у роботі з формування різних аспектів комунікативної компетентності, мовної і мовленнєвої. У табл. 1 систематизовано основні переваги й недоліки використання інструменту *ChatGPT* для оцінювання мовленнєвих навичок і вмінь здобувачів освіти.

Таблиця 1

**Переваги та недоліки використання інструменту *ChatGPT*
для оцінювання мовленнєвих навичок і вмінь здобувачів освіти**

№	Переваги/ Недоліки	Характеристика переваг і недоліків
Переваги		
1	Миттєвий детальний зворотний зв'язок	ШІ надає здобувачам освіти результати оцінювання відразу після виконання завдання. Наприклад, система може одразу вказати на граматичні помилки в тексті та пояснити їх, не змушуючи студента чекати перевірки вчителем. Така оперативність дозволяє одразу виправляти помилки та краще засвоювати матеріал [6]. Використання <i>ChatGPT</i> показує, що модель здатна генерувати розгорнутий коментар (на кількесот слів) до учнівської роботи з прикладами і поясненнями, перевершуючи за обсягом типові вчительські примітки. Це сприяє глибокому розумінню власних помилок здобувачем освіти.
2	Персоніфікація та адаптивність	ШІ-системи можуть підлаштовуватися під рівень та потреби конкретного здобувача [5; 7]. Наприклад, <i>ChatGPT</i> за відповідних налаштувань надає підказки простішою мовою для початківців або більш складною – для студентів із високим рівнем володіння іноземною мовою. Модель може рекомендувати додаткові вправи з урахуванням помилок, зроблених студентом, або пояснити матеріал кількома способами. Така індивідуалізація навчання підвищує ефективність: студенти займаються у власному темпі та отримують саме ті роз'яснення, яких потребують.
3	Об'єктивність оцінювання	На відміну від людини ШІ не піддається суб'єктивному впливу настрою або втоми. Автоматизована система оцінює роботи згідно із визначеними критеріями, що забезпечує рівні умови для всіх студентів. Така об'єктивність дуже важлива для масових перевірок, де підтримання єдиних стандартів оцінки є необхідністю. Дотримання чітких критеріїв моделлю <i>ChatGPT</i> продемонстровано у досліджах: вона ранжує, за даними дослідників, студентські есе практично так само, як викладач, дотримуючись заданих критеріїв оцінювання. До того ж, у деяких випадках ШІ виявляється суворішим, точніше дотримуючись «букви» критеріїв, тоді як викладач схильний дещо завищувати оцінки із суб'єктивних міркувань [14]. Таким чином, використання ШІ для оцінювання підвищує справедливість і прозорість виставлення балів.
4	Мотивація і автономність учнів	Інтеграція ШІ в навчання позитивно впливає на мотивацію здобувачів освіти. Можливість у будь-який момент перевірити себе через чат-бот стимулює до самостійної роботи над мовою. Дослідження відзначають зростання зацікавленості у тих, хто користується ШІ-інструментами: здобувачі більше практикують у позаурочний час, адже мають під рукою персонального помічника [2; 12]. Це також сприяє розвитку самостійності – студенти навчаються самі знаходити й виправляти свої помилки. Подібна автономія у навчанні формує зрілих, впевнених у своїх силах мовців.

№	Переваги/ Недоліки	Характеристика переваг і недоліків
Недоліки: обмеження та ризики використання		
1	Брак живого спілкування та емоційності	Чат-бот не може замінити реального спілкування з носіями мови або викладачем [8]. Взаємодія з <i>ChatGPT</i> відбувається лише в текстовому форматі, тому студенти не отримують практики вимови, інтонації чи мовленнєвої імпровізації. ШІ не реагує на емоції співрозмовника і не створює неповторних ситуацій живого діалогу, які готують до реального спілкування. Як наслідок, здобувач освіти може відчувати себе достатньо впевнено у чаті, але розгубитися в розмові з живою людиною.
2	Можливі помилки та неточності	Модель ШІ генерує відповіді на основі ймовірностей, тому інколи може запропонувати некоректне виправлення або помилково «виправити» правильне. Так, у складних граматичних конструкціях чи рідковживаних виразах <i>ChatGPT</i> іноді помиляється у поясненнях. Він може надати стилістично невірну пораду, якщо запит користувача сформульовано амбігуативно. Отже, педагогам і студентам слід перевіряти отриману від ШІ інформацію. Надмірна довіра до непогрішності машини є ризикованою.
3	Обмежене розуміння контексту і культури	Хоча <i>ChatGPT</i> – потужна мовна модель, вона не має власного життєвого досвіду і глибокого культурного бекграунду. Це означає, що бот може не врахувати прихований підтекст висловлювання або культурну специфіку ситуації. Наприклад, він може буквально перекласти ідіому, не розуміючи її образного значення, або не до кінця коректно відреагувати на жарт чи сарказм. ШІ не знає усіх тонкощів сленгу, діалектів, локальних реалій, що є частиною повного володіння мовою та культурою. Тому навчатися культури спілкування лише через ШІ неможливо – потрібен живий контекст: носії, автентичні матеріали, занурення в середовище [14].
4	Ілюзія прогресу та ризик перенавантаження	Спілкування з <i>ChatGPT</i> , як правило, комфортніше та передбачуваніше, ніж з живою людиною – бот ввічливий, завжди готовий допомогти і не критикує різко. Це створює ілюзію легкого прогресу: студент відчуває, що добре справляється із завданнями, адже ШІ розуміє його з півслова. Однак у реальному спілкуванні все може бути інакше, і такий учень ризикує переоцінити свій рівень, свої можливості. Крім того, якщо надмірно захопитися виправленнями й рекомендаціями від ШІ, можна отримати перенавантаження інформацією або втратити власний стиль, намагаючись у всьому слідувати порадам моделі. Важливо дозовано використовувати підказки ШІ і обов’язково перевіряти себе у живих ситуаціях: спілкуватися з носіями, виконувати комунікативні завдання без підказок, тощо.

Примітка: систематизовано авторами статті на основі джерел [3-8; 12; 14]

Отже, зазначені переваги і недоліки свідчать, що *ChatGPT* є потужним інструментом підтримки освітнього процесу, але не панацеєю. Оптимальним є підхід, за якого ШІ доповнює роботу викладача, автоматизує рутинні процеси і є

додатковим засобом для студента, у той час як стратегічне спрямування навчання, емоційну підтримку і контроль якості здійснює людина, тобто викладач.

У методиці навчання іноземних мов розрізняють поточний, рубіжний (тематичний), та підсумковий види контролю. Кожен із них вирішує свої завдання. Підсумковий контроль, зрозуміло, реалізується в кінці семестру, навчального року або усього навчання. Рубіжний контроль проводиться після завершення вивчення певної теми, засвоєння матеріалу тематичного циклу. Поточний вид контролю здійснюється під час формування мовленнєвих навичок, певної теми, якості засвоєння порції навчального матеріалу. Через те, що останній вид контролю перевіряє успішність формування відповідних поточних навичок і вмінь, сьогодні його назвали формувальним оцінюванням, тобто оцінюванням у ході навчання і «для навчання» (англ. – “*assessment for learning*”) [15]. Такий контроль, таке оцінювання орієнтоване не на фінальний бал, а на підтримку процесу розвитку учня, студента. Інструменти ІІІ дозволяють реалізувати ключові принципи цього типу оцінювання: оперативність зворотного зв'язку, діалогічність, можливість перегляду й вдосконалення відповіді [15].

Важливо розуміти, що формувальне оцінювання орієнтоване на створення середовища, в якому [16]:

- цінуються ідеї здобувачів освіти, а не лише правильність відповіді;
- здобувачі освіти знають критерії успіху та очікувані результати;
- помилки сприймаються як навчальні можливості, а не провали;
- відгук – це не покарання, а інструмент зростання, що вимагає навичок етичної критики;
- студенти навчаються брати відповідальність за власний прогрес;
- викладач перестає бути єдиним джерелом істини, поступаючись місцем фасилітатору, особі, яка допомагає групі учнів ефективніше навчатись, а учні привчаються ставити питання один одному (принцип «запитай у трьох») – що сприяє розвитку комунікативної взаємодії та автономії;
- робота в групах та індивідуальна рефлексія підкріплюються якісним і оперативним зворотним зв'язком, який може забезпечити саме ІІІ.

У цьому контексті *ChatGPT* як цифровий асистент здатен сприяти реалізації цих принципів у повсякденній практиці, наприклад, моделюючи етапи самооцінки або забезпечуючи багаторівневий розбір помилок з поясненнями. Це сприяє не лише оцінюванню результату, а й формуванню усвідомленого ставлення до процесу навчання, що особливо важливо у вивченні іноземної мови.

Розглянемо декілька ілюстративних ситуацій, які демонструють, як саме *ChatGPT* може використовуватися для оцінювання і зворотного зв'язку у процесі засвоєння порції матеріалу, формування конкретних мовленнєвих навичок на прикладі англійської мови.

Приклад 1 (контроль правильності вживання граматичних мовленнєвих навичок): Студент вводить у чат запит: «Виправ помилки в реченні: *He go to school every day.*» (рис. 1). Джерело: згенеровано за допомогою *ChatGPT*.

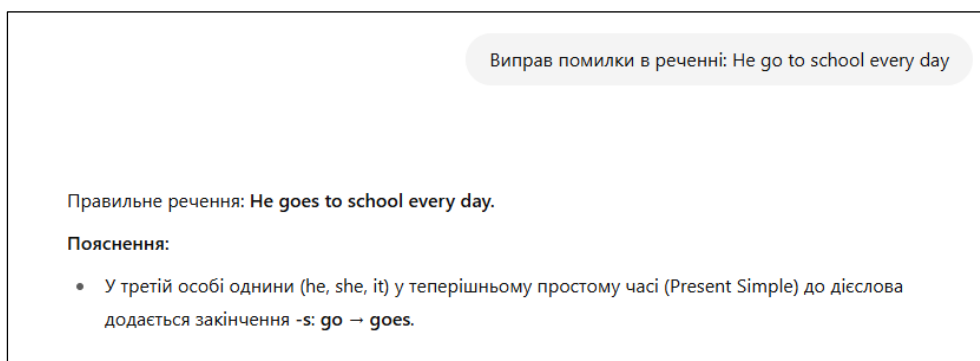

Рис. 1. Реакція ChatGPT на запит студента щодо виправлення граматичних помилок у англійському реченні

ChatGPT аналізує фразу та відповідає: «Правильне речення: *He goes to school every day*. Пояснення: Дієслово *go* у третій особі однини має набувати суфікс *-es*, тому правильною буде форма – *goes*.» Наведений приклад демонструє здатність ChatGPT знаходити типові граматичні помилки: неправильне відмінювання, дієвідмінювання або вживання невідповідних прислівників частотності. Модель не лише виправила речення, а й детально пояснила кожне виправлення, фактично надавши мікро-урок із граматики. Це підтверджує, що ChatGPT можна ефективно використовувати як інструмент миттєвої перевірки правильності вживання мовленнєвих граматичних навичок та навчання на власних помилках студента.

Приклад 2 (контроль сформованості мовленнєвих умінь писемного мовлення): Студент надсилає невелике есе (наприклад, про свій робочий день) і просить: «Оціни мій текст англійською мовою та надай відгук» (рис. 2). Нами складено есе на 50 слів з помилками. Джерело: згенеровано за допомогою ChatGPT.

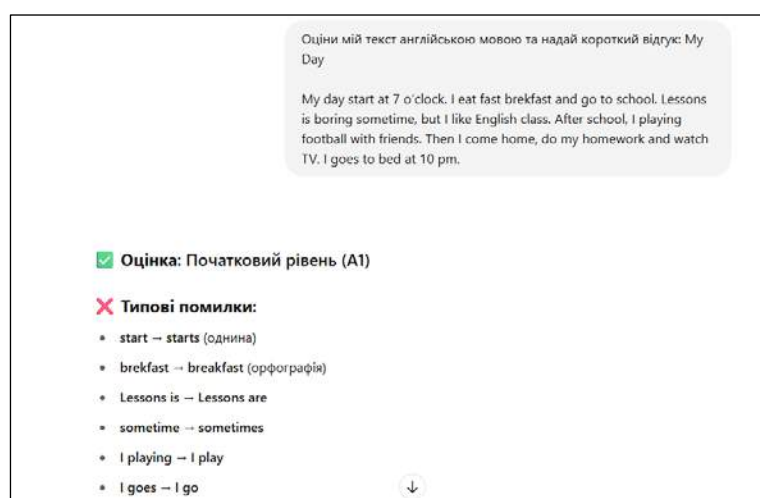

Рис. 2. Оцінювання вмінь коректної побудови короткого есе англійською мовою із визначенням типових помилок у писемному мовленні

Наведений приклад демонструє, як *ChatGPT* може виступати віртуальним рецензентом письмової роботи, оцінюючи її за кількома критеріями (коректність вживання відповідної граматики і лексики, структурованість і зв'язність висловлювання). Відгук моделі є розгорнутим і прикладним із виявленням помилок та відповідним їх аналізом. Такий рівень деталізації фідбеку зазвичай важко отримати від викладача через брак часу, тоді як ШІ робить це за секунди. Цей приклад проілюстрував, що *ChatGPT* здатен охопити різні аспекти письма і служити інструментом формувального оцінювання: студент одразу бачить, над чим йому слід працювати, ще до того як здати роботу на офіційну оцінку.

Приклад 3 (контроль сформованості мовленнєвих лексичних навичок та логіки побудови діалогу): Студент просить: «Склади діалог англійською мовою на тему знайомства, а потім перевір мої відповіді» (рис. 3). Джерело: згенеровано за допомогою *ChatGPT*.

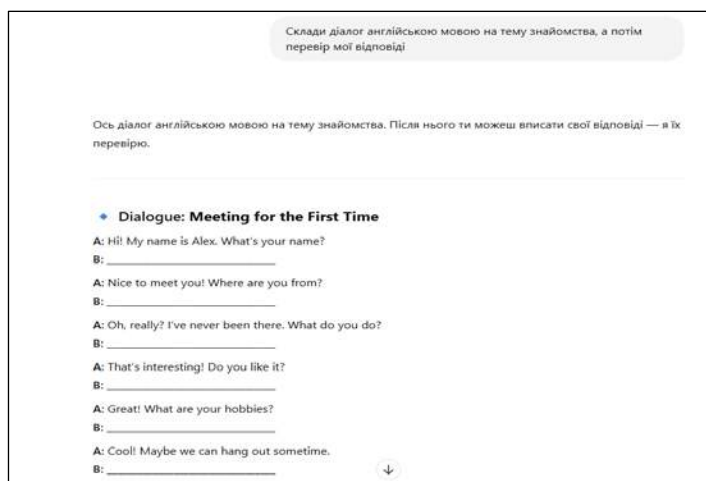

Рис. 3. Використання *ChatGPT* для формувального оцінювання мовленнєвих лексичних навичок та логіки побудови діалогу

ChatGPT пропонує зразок діалогу (ролі А і В), потім студент вводить власні репліки, навмисно припускаючись помилок (наприклад: “*Hello, how you name?*”). Модель відповідає: «Це речення потребує корекції: слід сказати ‘*What’s your name?*’ Також варто уникати буквального перекладу з рідної мови та звернути увагу на допоміжні дієслова.»

Отже, у цьому сценарії *ChatGPT* використано як інструмент для оцінювання усної комунікації в письмовій формі. Він не може слухати вимову, але успішно перевіряє адекватність мовленнєвих зворотів, ввічливих форм, релевантність використання лексики для заданої ситуації. Модель імітує живого співрозмовника, що дуже корисно для тих, хто не має практики спілкування з носієм. Одночасно *ChatGPT* контролює відповіді студента, виправляючи їх – фактично, це режим «розмовного тренера». Студент отримує оцінку своїх фраз не в балах, а через якісний аналіз (правильно/неправильно, що краще змінити, як можна покращити). Це підвищує впевненість: спілкуючись з ботом, учень не боїться робити помилки, отримує виправлення й підказки і вчиться на них.

Отже, наведеними прикладами проілюстровано, як *ChatGPT* може: а) автоматизовано виправляти і пояснювати граматичні помилки, тобто перевіряти сформованість мовленнєвих граматичних навичок; б) перевіряти письмові роботи за кількома критеріями, надаючи розгорнутий відгук; в) підтримувати діалог і аналізувати відповіді студента, тренуючи його комунікативні вміння. Усі ці функції реалізуються в межах єдиної платформи, доступної студенту практично в будь-який момент через інтернет. Звичайно, для досягнення повної об'єктивності варто залучати й викладача.

Висновки. У результаті проведеного аналізу з'ясовано, що штучний інтелект, зокрема мовна модель *ChatGPT*, є перспективним інструментом для автоматизованого оцінювання мовленнєвих навичок і вмінь у процесі навчання англійської мови у закладах вищої освіти.

Класифікація можливостей ШІ за видами мовних і мовленнєвих компетенцій (граматичної, лексичної, усного і писемного мовлення) показала, що найбільш ефективним є його використання для оцінювання письмових робіт для формуального тестування. Приклади взаємодії студентів із *ChatGPT* продемонстрували, що модель не лише виявляє помилки, а й виконує дидактичну функцію – аналізує, пояснює, моделює і пропонує нові варіанти використання відповідного матеріалу, а також перетворюється на віртуального репетитора.

Водночас виявлено низку недоліків, таких як відсутність емоційного забарвлення, можливі помилки в інтерпретації контексту, ризик формування ілюзії прогресу, а також нестача повноцінного усного діалогу. Це не дозволяє рівнозначно замінити традиційного викладача на ШІ. Таким чином, ШІ доцільно розглядати як допоміжний засіб, а не самостійний інструмент, що може істотно покращити якість і ефективність оцінювання, за умови критичного підходу до його використання та поєднання з живим педагогічним супроводом.

Література:

1. Newsdle. What Are the Most Studied Languages in the World? 2022. <https://www.newsdle.com/blog/most-studied-foreign-languages>
2. Брутман А., Наумчук Т. Штучний інтелект на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2023. № 1(23). URL: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.211-218>
3. Зубенко О. В. Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. Закарпатські філологічні студії. 2022. Вип. 27(2), с. 88–92. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.2.15>
4. Задорожна О., Сулим В. Штучний інтелект як один із засобів вивчення іноземної мови. Grail of Science, 2023. Вип. 34. С. 333–335. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.08.12.2023.74>
5. Михайлова Н. Штучний інтелект: новий етап у вивченні іноземної мови. Роль штучного інтелекту у вивченні іноземних мов: тези доповідей Міжвузівського науково-методичного семінару, Київ, 15 лютого 2024 р. Київ: Державний торговельно-економічний університет, 2024. С. 54–57.
6. Калько Р. М., Декусар Г. Г., Лагун К. Д. Теоретичні та практичні засади використання методів штучного інтелекту при вивченні іноземних мов у ЗВО. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2024. Вип. 208. С. 181–187. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-25>

7. Гейченко К., Цупікова, О. Інтеграція технологій штучного інтелекту у процес мовної підготовки іноземних студентів-нефілологів. Вісник науки та освіти. 2025. Вип. 4(34). С. 1126–1137. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-1126-1137](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-1126-1137)
8. Давидюк А. Р., Марусич О. О., Дерняєва О. В. Штучний інтелект як фактор змін у навчанні іноземних мов: український контекст. Педагогічна академія: наукові записки. 2024. Вип. 12. <https://doi.org/10.5281/zenodo>.
9. Шум О. Іншомовна підготовка із використанням штучного інтелекту: переваги та недоліки. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». 2024. Вип. 21(89). С. 224–227. <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/4095>.
10. Савченко К. Я., Головатенко Т. Ю. Використання штучного інтелекту вчителями у підготовці уроків англійської мови у початкових класах. Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету». 2024. Вип. 17. С. 124–136. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.179>
11. Нефедченко О., Алексахіна Т., Плохута Т. Евристичне навчання та штучний інтелект: сучасні тенденції у вищій освіті у вивченні іноземних мов. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія». 2025. Вип. 7. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.22>
12. Морська Л. І. Особливості організації та проведення уроку іноземної мови з використанням інформаційних технологій. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. 2012. Вип. 25. С. 211-213. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_25_75
13. Яценко О. Використання технології штучного інтелекту для навчання та оцінки знань. The 34th International scientific and practical conference “Science, latest trends, modern problems and improvement of theories”, August 29 – September 01, Warsaw, Poland, pp. 152–154.
14. Blevins C. Professor vs. ChatGPT: The Grading Showdown. 2024. <https://cblevins.github.io/posts/grading-custom>
15. NUS.org.ua. Що таке формувальне оцінювання, чому воно потрібне учням і які основні виклики. 2021. <https://nus.org.ua/2021/06/10/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vono-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/>
16. Osvitoria.media. Оцінювання, що мотивує: формувальне, підсумкове, самостійне. 2023. <https://osvitoria.media/experience/otsinyuvannya-shho-motyvuye-formuvalne-pidsumkove-samostijne/>

References:

1. Newsdle. (2022). *What are the most studied languages in the world?* <https://www.newsdle.com/blog/most-studied-foreign-languages> (in English)
2. Brutman, A., & Naumchuk, T. (2023). Shtuchnyi intelekt na zaniattiakh z inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam u zakladyakh vyshchoi osvity [Artificial intelligence in foreign language classes for professional purposes in higher education institutions]. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*, 1(23). <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.211-218> (in Ukrainian).
3. Zubenko, O. V. (2022). Shtuchnyi intelekt i vyvchennia inozemnoi movy [Artificial intelligence and foreign language learning]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 27(2), 88–92. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.2.15> (in Ukrainian).
4. Zadorozhna, O., & Sulym, V. (2023). Shtuchnyi intelekt yak odyin iz zasobiv vyvchennia inozemnoi movy [Artificial intelligence as one of the tools for learning a foreign language] *Grail of Science*, 34, 333–335. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.08.12.2023.74> (in Ukrainian).
5. Mykhailova, N. (2024). Shtuchnyi intelekt: novyi etap u vyvchenni inozemnoi movy [Artificial intelligence: A new stage in foreign language learning] *Rol' shtuchnoho intelektu u vyvchenni inozemnykh mov: tezy dopovidei Mizhvuzivs'koho naukovo-metodychnoho seminaru* (pp. 54–57). Kyiv: Derzhavnyi torhovelno-ekonomichnyi universytet. (in Ukrainian).

6. Kalko, R. M., Dekusar, H. H., & Lahun, K. D. (2024). Teoretychni ta praktychni zasady vykorystannia metodiv shturnoho intelektu pry vyvchenni inozemnykh mov u ZVO [Theoretical and practical foundations of using AI methods in foreign language learning in HEIs] *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*, 208, 181–187. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-25> (in Ukrainian).
7. Heichenko, K., & Tsupikova, O. (2025). Intehratsiia tekhnolohii shturnoho intelektu u protses movnoi pidhotovky inozemnykh studentiv-nefilolohiv [Integration of AI technologies in language training of non-philology foreign students]. *Visnyk nauky ta osvity*, 4(34), 1126–1137. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-1126-1137](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-1126-1137) (in Ukrainian).
8. Davydiuk, A. R., Marusych, O. O., & Derniaieva, O. V. (2024). Shturnyi intelekt yak faktor zmin u navchanni inozemnykh mov: ukraïnskyi kontekst [AI as a factor of change in foreign language learning: Ukrainian context]. *Pedahohichna akademiia: naukovi zapysky*, 12. <https://doi.org/10.5281/zenodo> (in Ukrainian).
9. Shum, O. (2024). Inshomovna pidhotovka iz vykorystanniam shturnoho intelektu: perevahy ta nedoliky [Foreign language training using AI: Pros and cons]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia": Serii "Filolohiia"*, 21(89), 224–227. <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/4095> (in Ukrainian).
10. Savchenko, K. Ya., & Holovatenko, T. Yu. (2024). Vykorystannia shturnoho intelektu vchyteliamy u pidhotovtsi urokiv anhliiskoi movy u pochatkovykh klasakh [Use of AI by teachers in preparing English lessons in primary school]. *Vidkryte osvity e-seredovyshe suchasnoho universytetu*, 17, 124–136. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.179> (in Ukrainian).
11. Nefedchenko, O., Aleksakhina, T., & Plokhuta, T. (2025). Evrystychni navchannia ta shturnyi intelekt: suchasni tendentsii u vyshchii osviti u vyvchenni inozemnykh mov [Heuristic learning and AI: Modern trends in higher education for language acquisition]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Serii "Pedahohika. Psykholohiia"*, 7. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.22> (in Ukrainian).
12. Morska, L. I. (2012). Osoblyvosti orhanizatsii ta provedennia uroku inozemnoi movy z vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii [Specifics of organizing and conducting a foreign language lesson using IT]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Serii: Filolohichna*, 25, 211–213. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_25_75 (in Ukrainian).
13. Yatsenko, O. (2023). Vykorystannia tekhnolohii shturnoho intelektu dlia navchannia ta otsinky znan [Use of AI technologies for learning and knowledge assessment]. *The 34th International Scientific and Practical Conference "Science, Latest Trends, Modern Problems and Improvement of Theories", August 29 – September 01, Warsaw, Poland* (pp. 152–154). (in Ukrainian).
14. Blevins, C. (2024). *This is exactly what I was hoping for: Grading with a custom GPT*. <https://cblevins.github.io/posts/grading-custom> (in English)
15. NUS.org.ua. (2021). Shcho take formuvalne otsynuvannya, chomu vono potribne uchnyam i yaki osnovni vyklyky [What is formative assessment, why is it needed by students and what are its main challenges?]. <https://nus.org.ua/2021/06/10/shho-take-formuvalne-otsynuvannya-chomu-vono-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/> (in Ukrainian)
16. Osvitoria.media. (2023). Otsynuvannya, shcho motyvuye: formuvalne, pidsumkove, samostiine [Assessment that motivates: formative, summative, independent]. <https://osvitoria.media/experience/otsynuvannya-shho-motyvuje-formuvalne-pidsumkove-samostijne/> (in Ukrainian)